ipſi accreſcit, prohiberique non poteſt totam ducere. Ita habetur.l.hoc iure.§.aqua quæ.ff.eod.titu.& vtrumque aſſerit Cæpolla.c.4.citato nu.68. Ego verò primum intelligerem, dũ ea aqua mixta flueret: ſecus autem ſi diuerteretur omnino ea,quę admixta fuit,& ſola antiqua,ad quam ducendã habebat ius, flueret per aquæductum; neque enim per eam admixtionem amiſit penitus ius antiquum, neque eſt cur dicendum ſit illud amiſiſſe, neque textus ille id ſonat.

42 Quando vna conceſſione eſt conceſſa ſeruitus aquæ ducendæ de nocte, & poſtea alia conceſſione eſt conceſſa ſeruitus ducendæ aquæ de die.diſtinctę ſunt ſeruitutes: eaque de cauſa,ſi illarum poſſeſſor vna quidem vtatur, ſed non vtatur altera decennio inter præſentes, aut vicennio inter abſentes, per eum non vſum amittitur ea,qua non vtitur. Ita habetur.l.ſi prius in prin.de aqua plu.arcend.

DISPVT. 706.

De noui operis nunciatione, & ſimul de interdicto quod vi aut clam.

SVMMARIVM.

1 *Nunciationit noui operis interdictum quas tres partes contineat. Et quot modis cenſeatur facta remiſſio nunciationis noui operis.*

2 *Nunciationis noui operis edictum,etiam quoad ſecũdam partem,vt ſcilicet nũciatus deſtruat, quod poſt nunciationem,& ante illius remiſſionem,ædificauerit,locum habet, etiam ſi nunciatus ius habuerit ad ędificandum,modo aperte non conſtaret,per nequitiam & ſine vllo iure nunciari.*

3 *Interdictum hoc locum habet quo ad id, quod nõdum eſt ædificatum tempore nunciationis factæ,ſecus quo ad partem ædificatam. Quoad ædificatum verò locũ habet interdictum quod vi aut clam,etiam ſi ſola poſſeſſio ad alterum pertineret,& quam latè,vis,& clã, quo ad id ſumatur.*

4 *Vis,quo ad interdictum quod vi aut clam, quàm latè ſumatur. Et quam latè ſumatur in eo clam aliquid efficere.*

5 *Ædificatum ante factam nunciationem, vt interdicto quod vi aut clam deſtruatur, neceſſe eſt vt factũ ſit,ignorante eo,qui nunciare poterat,id fieri.*

6 *Ante nunciationem noui operis ſi aliquid factum ſit in re,in qua alius erat in poſſeſſione,ignorante eo fieri,tunc interdictum etiam vti poſſidetis, competit ei in continenti quando id ſcit: antequam poſſeſſionem amittat,vt regrediatur ad priſtinum ſtatum.*

7 *Noui operis nunciatio locum habet,non ſolum ſi quis paret ædificare fodiendo ad id terram,ſed etiamſi diruat ac deſtruat aliquid in alterius præiudicium, nõ verò habet locum in plantis,ſiue ſeminet,aut plãtet, ſiue metat,aut aliter plantas deſtruat.*

8 *Nunciatio noui operis in quibus locum non habeat: locum tamẽ habeat interdictum quod vi aut clam: & in quibus neque interdictum quod vi aut clam locum habeat.*

9 *Noui operis nunciatio locum non habet,quando ædificatur aliquid in præiudicium ſeruitutis ruſticæ; ſecus ſi ædificetur in præiudicium vrbanæ. Et quod remedium locum in priori euentu habeat.*

10 *Nunciatio noui operis locum non habet aduerſus fulciẽtem aut reficientem ædificium,ſi nihil addat, aut detrahat,quominus in eodem ſtatu maneat.*

11 *Nunciatio noui operis locum non habet aduerſus purgare aut reficere volentem riuum,vel cloacam, aut eam facientem,aut factam mittentem in publicam, etiam per aliena prædia: neque quando ex retardatione operis periculum magnum immineret, etiam priuatum.*

12 *Nunciatio noui operis locum habet, ſiue opus fiat in oppido,ſiue in villa,aut in agro,ſiue in loco priuato, ſiue in publico.*

13 *Nunciatio noui operis quibus ex cauſis iuſtè fiat. Variæ etiam ſanctiones circa ædificia.*

14 *Nunciatio noui operis, intendendo ius proprium noſtrũ,quibus ex cauſis fiat. Et ad quem pertineat, vt vnum monaſterium,aut vna parochia non ædificetur intra certum terminum alterius comparatione.*

15 *Nunciatio noui operis quot modis & qualiter fiat.*

16 *Nuncians nouum opus primo modo, poſſeſſionem amittit nunciato,eius circa quod nunciat,ſi illam habeat;non verò nuncians duobus alijs modis.*

17 *Nunciare qui vult coram iudice, ſi iudex ſit abſens, & proteſtetur ſe coram illo velle nunciare,ac adueniente iudice,vel accedendo ad illum cum primũ potuerit,coram illo nunciet,cenſetur à puncto proteſtationis coram illo nunciaſſe.*

18 *Nunciatio in quocunque die, etiam feriato, fieri poteſt.*

19 *Nunciatio in rem, & non in ſolam perſonam, dirigi debet,vt efficacior ſit, etiam quo ad ignorantes, & tranſeat in poſſeſſorem,& qui & quouſque tunc teneantur.*

20 *Nunciatio cur potius fieri debeat in loco,in quo ædificatur,aut ædificari paratur,quam extra eũ locum. Et opifices,qui ibi operantur,ſi non ceſſent, quouſque ipſi teneantur,& quouſque dominus.*

21 *Nunciãs quouſque de loco publico,aut priuato,in quo ædificatur,aut ædificari paratur,facere dębeat mentionem,aut de partè operis,aut de toto opere. Quãdo de diuerſis operibus nunciatur, quæ in diſtinctis locis fiant,diſtinctæ nunciationes fieri debent. Et remiſſiones quando diuerſæ eſſe debeant.*

22 *Nuncietur ſi de opere iam incæpto,ne cõtinuetur, expediens eſt,vt teſtes adhibeantur, quantum ante nũciationem eſſet ædificatum, quin vt iudicis autoritate id menſuretur, vt poſtea ſciatur reliquum, quod eſt demoliendum.*

23 *Nunciare circa res priuatas qui poſſint. Et nũcians, non habens ius ad id, ad quam reſtitutionem damnorum teneatur.*

24 *Nunciat dominus rei, circa quam eſt nunciandum, aut prætendens ſe dominum eſſe,etiam habens vtile tãtum dominium,vt emphyteuta, aut feudatarius. Et nunciant ſuperficiarius, aut habens ibi ſeruitutẽ vrbanam realem.*

25 *Nunciare non competit vſufructuario comparatione proprietarij. Et quæ actiones aduerſus eum illi competant. Aduerſus vicinum nunciat nomine proprietarij, tanquam procurator eo ipſo illius. Et proprio nomine quæ actiones aduerſus illum ei competant.*

26 *Nunciat poſſidens rem. Item cui ſubiecta eſt pignori aut hypothecæ.*

27 *Non nunciat conductor,niſi eandem rem habeat hypothecatam,ſaltem in vniuerſali: neque quicunque alius,qui ſolum habet ius perſonale. Et quæ actio cõductori competat. Tenetur uerò admonere ea de re locatorem. Atque,ſi abſens ſit, nunciare poteſt nomine illius,cauendo de rato.*

28 *Nunciant ualidè quouſque pupillus & uxor.*

29 *Nunciẽt qui nomine alieno, & qui eorum cauere de rato debeant. Et pro eo,quod,poſt eam nunciationẽ, eſto de rato non cauerint,fuerit ædificatum, competit interdictum quod vi.*

30 *Nunciat quiuis dominorum loci communis multorum,ratione cuius nunciatur. Nunciatio tamen facta ab uno non prodeſt alijs,niſi nomine eorum ſit facta cauendo de rato,aut ex mandato eorum.*

31 *Nunciare non poteſt unus condominorum, quãdo alter*

ter in re utrique communi ædificare aggreditur. Et quibus alijs remedijs ei ſubueniatur, etiam ut ceſſare efficiat,quando non eſt expediens, quod alter aggreditur facere.

32 *Nuncians nouum opus, iurare tenetur de calumnia.*

33 *Nunciare opus nouum,ob locum publicum omnibus quo ad vſum communem, cuicunque de eo populo competit. Qui excipiantur. Et num forenſes admittantur. Concurrentibus multis ad nunciandum,idonior eligitur.*

34 *Nunciatio noui operis cui fieri poſſit. Si,ob prædium multis commune,vni eorum fiat,quouſque eorũ domini teneantur.*

35 *Vt nunciet de nouo opere,qui in particulari eſt conſtitutus procurator, aut tutor,vel curator minoris, ſi remittant nunciationem factam,quòd poſtea fuerit ædificatum,non deſtruitur. Et quatenus minor in integrum quoad id reſtituatur. Procuratoris verò generalis remiſſio non valet,vt quod poſt nunciationem ſit ædificatum,non deſtruatur. Qui curam habet locorum publicorum cum facultate ad nunciandum opus nouum,non valet eius remiſſio:niſi in particulari ſit aliud ei conceſſum, aut conſuetudo aliud habeat.*

36 *Nunciatum ſi per iudicem ſit alicui opus nouum ad petitionem alicuius,conceſſio iudicis,vt ædificet, eſt ſufficiens ad id remiſſio.*

37 *Nunciatum ſi ſit in commodum priuati,etiam ne aliquid in loco publico fiat, vt remiſſio legis autoritate cenſeatur facta,ſatis eſt ſi nunciatus adhibeat fideiuſſores; quod ſi compertum fuerit non iure eſſe factum,id deſtruet, & ſoluet damna; aut ſi eos offerat,& per nunciantem ſtet, quòd illos non recipiat. Quando autem nunciatum eſt in commodum publicum,ſatis quidem eſt,ſi promittat ſe demoliturum; ſed neceſſe eſt,vt coram iudice oſtendat ius,quo ædificare id poteſt.*

38 *Nunciato & nuncianti qua ratione ſufficienter ſit cautum, aut conſultum ea remiſſione nunciationis legis autoritate introducta.*

39 *Nũciatio ſi remittatur præſtita cautione,aut promiſſione,quæ forma in eis præſtandis idonea.*

40 *Duo iura exponũtur & conciliantur inter ſe. Et quatenus actio ad hæredis nunciati tranſeat, aut non. Et quanto tempore duret actio ex poſteriori edicti parte.*

41 *Nunciatus ſi ſolum poſt nũciationem appoſuerit fundamentum,ita vt id nuncianti non noceat, ad nihil tenetur,eſto poſtea comperiatur non iure ædificaſſe.*

42 *Nuncietur ſi multis ædificantibus opus nouum, ſinguli cauere debent: ac ſi multi nuncient, ſingulis eſt cauendum,aut vni omnium loco,ſi omnes in eo conueniant.*

43 *Nunciet ſi procurator opus nouum,& nunciatus ſatiſdet, ac procurator progrediatur impedire continuationem ædificij,quæ actio aduerſus eum competat,cogiturque cauere iudicatum ſoluere, alioquin repellitur à iudicio: quod non ſimiliter locum habet in tutore, aut curatore, minoris nomine agentibus.*

44 *Nunciatus ſi ſatiſdedit,aut obtulit ſatiſdationem, et per nunciantem ſtetit, vel ſi ratione loci publici fuit ei nunciatum,& promiſit,ac ſimul oſtendit ius,quo id facere poterat,& impediatur, quo remedio ei ſubueniatur,& intra quantum tempus. Si per nunciantem ſtetit,quo minus ſatiſdationem admitteret,eamque poſtea petat,tenetur nunciatus eã dare,alioquin impune poteſt impediri.*

45 *Nunciatus hodie de iure Codicis, eſto cautionem offerat, ſi nuncians non velit illam acceptare,& oſtendat ſe paratum ad probandum,nunciatum non iure ædificare,non poteſt nunciatus intra tres menſes cõtinuare ædificium,& cætera quæ quo ad id ſunt ſtatuta. Et num ſi nũcians ſuccumbat, competat aduerſus illum actio de dolo ad damna.*

46 *Nunciatus ſi ante remiſſionem ædificet,competit aduerſus eum,non ſolum pars ſecunda interdicti de noui operis nunciatione,ſed etiam interdictum quod vi aut clam. Et quanto tempore unum, & alterum, competat.*

QVoniam ex ædificijs, quæ alij aggredi, aut proſequi volunt, ſæpe priuatis,aut etiam communitati, ac reipublicæ, damnum,præiudiciumve, ſequitur, eo quòd contra ius ipſorum fiant;atque ad obuiandum ei dãno ac præiudicio, prætorium interdictum, de noui operis nunciatione nuncupatum, eſt introductum; proſequendo materiam de damno dato,de eo interdicto eſt conſequenter dicendum. 1

Interdictum de noui operis nunciatione,tres continet partes. Prima eſt prohibitoria,qua videlicet ꝓhibetur is cui nunciatur, ne ædificium fiat in aliquo loco,aut in re aliqua, vel ne cœptum continuetur,illud facere,aut continuare,niſi prius ſit ei remiſſa nunciatio,quia ſcilicet facta eſt ei facultas,vt,nihil nunciatione impediente,poſſit ædificare, vel ab eo, qui nunciauit,qui contentus iam eſt, vt nihilominus ædificet,vel à iudice, qui pronunciauit, nunciatum habere ius ad ita ędificandum, ac proinde nunciationem fuiſſe nullam: vel quia nunciatus ipſe ſatiſdat,hoc eſt,fideiuſſorem idoneum præbet, quòd ſi compertum fuerit,ſe nõ iure ædificare,deſtruet ſuis ſumptibus opus, & ſatisfaciet damna, ſi quæ inde fuerint ſequuta,aut certè quia,ablata ab eo competẽte ſatiſdatione,per aduerſarium,nunciantemve,ſtat quominus eam acceptet: in his enim duobus poſterioribus euentibus lex ipſa nunciationem remittit, liberum relinquens ædificare,nihil impediente priori nunciatione: quo fit, vt in quatuor euentibus explicatis,remiſſa cenſeatur nunciatio,liberumq; proinde nunciato ſit relictum, nihil impediente præcedente nunciatione,aggredi opus prohibitum, aut illud continuare,abſque vllius pœnæ timore. Secunda pars interdicti eſt reſtitutoria, atque eſt effectus nunciationis. Ea enim nunciatus, ſi, ante nunciationis remiſsionem, aliquo ex modis explicatis, ædificet,cogitur demolire ſuis ſumptibus, quod poſt nunciationem fuerit ædificatum, remque ad ſtatum reducere, in quo erat ante nunciationem, ſiue verè haberet ius ad ita ædificandum, ſiue non: ſatis enim eſt, non paruiſſe interdicto prætoris, iuriſque diſpoſitioni, qua prohibetur, facta nunciatione, ædificare,aut continuare ædificium, niſi prius ei nunciatio ſit remiſſa, vt ea pœna iuſtè ſit puniendus. Tertia autem interdicti pars eſt prohibitoria, qua prohibetur, nunciatum impediri ędificare, aut proſequi ædificium in priuato loco poſt cautionem datam, aut ablatam,nunciante illam non acceptante, quòd ſi compertum fuerit, ipſum non iure ædificare, demolier ſuis ſumptibus, quod poſt nunciationem fuerit ædificatum. Hæc omnia ita ſummatim propoſita habentur.leg.prætor ait,& alius iuribus citandis,ff.de noui operis nunciat. & l.vnica. ff.de remiſsionibus. Sunt verò per partes copioſius explicanda.

Hoc interdictum quoad primam ſui partem, & cõſequenter etiam quoad ſecundam, vt ſcilicet ſumptibus ædificantis deſtruatur, quod poſt nunciationem fuerit ædificatum,ſi ante nunciationem remiſſam ædifiatum id ſit, locum habet, non ſolum ſi iure ſit facta nunciatio, quia ſcilicet ius non habebat nunciatus ad ita ædificandum, ſed etiam ſi nullum ius nunciatus habuerit ad eam faciendam, quia videlicet ius verum habebat nunciatus ad eo modo ædi- 2

ædificandum, quo ædificare volebat, aut continuabat. Cùm enim hoc interdictum in bonum commune ſit latum ad rixas vitandas, & ad impedienda mala, quæ oriri poterant, ſi, dum contentio oriretur inter aliquos, num vnus in præiudicium alterius, aut reipublicæ, ædificaret, an non, non ſtatueretur aliquid, quo pax conſeruaretur, ſancitumque eo ſit, vt orta contentione, & facta nunciatione, ſuperſedeatur ab ædificando quouſque remiſſio nunciationis aliquo ex modis prædictis ſit facta, iure optimo fuit ſtatutum, vt quamuis nunciatus verum ius ad ædificandum haberet, ſi tamen edictum tranſgrederetur ob eam inobedientiam, tranſgreſſionemque vtilis eiuſcemodi iuris diſpoſitionis, pœnam illam incurreret. Ita habetur l. 1. in princ. & §. ſed etſi. l. prætor. §. 1. & §. ait prætor. ff. de noui oper. nunc. l. 8. tit. 32. par. 3. & c. 1. ac 2. de noui oper. nun. Atque capite 2. citato, iuxta l. 1. §. ſed etſi, additur, eũ, qui poſt nunciationẽ factam, & ante eam remiſſam, ædificauit, admittendum non eſſe ad probandum ius ſibi fuiſſe, aut eſſe, ad ita ædificandum, niſi prius deſtruat, quod poſt nunciationem ſibi factam ædificauit. Panorm. tamen. cap. primo citato, numer. 10. & 11. & Gregor. Lopez. l. 8. citata, Antonius Gom. l. 46. tauri à num. 36. cum Bart. & alijs, quos citant, rectè affirmant, hæc intelligenda eſſe, quãdo potuit aliquo modo eſſe dubium, num nunciatio iuſta & valida eſſe poſſet: ſi enim notorium erat, nullum ius eum habere ad ita nunciandum, poſſe nunciationem contemni, neque ædificantem illa contempta incidere in eam aut in aliquam aliam pœnam: leges quippe cenſendæ per epicheiam non ſunt fauere notorijs iniurijs ac verſutijs hominum iniquorum.

3 Interdictum hoc denunciatione noui operis, tam quatenus inhibitorium eſt, quàm quatenus eſt reſtitutorium, competit ſolùm quoad opera futura, hoc eſt, quæ nondum ſunt facta tempore nunciationis, non verò quoad id, quod eſt iam factum tẽpore nunciationis: id enim deſtrui non poteſt ex hoc interdicto. Si ergo aliquis parat incipere aliquod opus, nondumque quicquam illius fecit, aut dubitetur ex indicijs, an velit ædificare, locum habet nunciatio, hocque interdictum, quoad totum opus: ſi verò partem fecit, continuareque opus volebat, habet locum quoad id, quod nondum eſt factum, vt ſcilicet ædificium ceſſet, non verò quoad partem iam factam. Ita habetur l. prima, §. primo, & §. ſed etſi. ff. de noui oper. nunciat. & affirmat communis doctorum ſententia, quam Anto. Gom. l. 46. tauri, nu. 20. refert ac ſequitur.

Quoad id verò operis, quod ante nunciationem fuerit factum, quamuis non competat hoc interdictum, vt deſtruatur, ſi tamen iniuſtè fuit factũ, competit interdictum quod vi aut clam, vt habetur eadem l. prima, §. primo, ff. de noui oper. nunc. cuius verba ſunt: *Nam ſi quid operis fuerit factum, quod fieri non debuit, ceſſat edictum de operis noui nunciatione, & erit tranſeundum ad interdictum quod vi aut clam,* (introductum ſcilicet) *quod olim factum erit, vt reſtituatur;* hoc eſt, deſtruatur, ad priſtinumque redigatur ſtatum, & affirmat ibi gloſſa verb. tranſeundum, & communis doctorum ſententia: Idem conſtat ex l. prima, & ſequentibus. ff. quod vi aut clam. Sic enim lex prima habet. *Prætor ait, quod vi aut clam factum eſt, qua de re agitur; id, cum experiendi poteſtas eſt, reſtituas.* Subiungit verò Vlpianus: *Hoc interdictum reſtitutorium eſt: & per hoc occurſum eſt calliditati eorum, qui vi aut clam quædam moliuntur,* (hoc eſt ædificant) *iubentur enim ea reſtituere* (id eſt, deſtruere, reducereque ad priſtinum ſtatum.) *Et parum refert, vtrum ius habuerit faciendi,* (qui id ſcilicet fecit, quãdo ſcilicet alius erat in poſſeſſione rei, in cuius poſſeſſionis præiudicium factum eſt) *an non. Siue enim ius habuerit* (quia ſcilicet ad ipſum, & non ad poſſidentem, id prędium verè attinebat) *ſiue non,* (quia ſcilicet ad eum non pertinebat id prædium) *tamen tenetur interdicto, propter quod* (id eſt, propterea quòd) *vi aut clam fecit. Tueri enim ius ſuum debuit,* (prædium exigendo) *non iniuriam comminiſci* (efficiendo contra poſſeſſionem alterius interim dum iuridicè non erat ab illa deiectus.) Vnde ſubiungit Vlpianus, non admitti exceptionem, quòd in ſolo facientis id opus ſit factum, ad effectum, vt non deſtruatur, ſed deſtruitur, poſteaque auditur, ſi probare velit id prædium ad ſe attinere, & non ad poſſidentem, ac proinde ius ſibi eſſe, id ibi ædificandi.

4 Vt interdictum, quod vi aut clam, intelligatur, atque in lucem eorum, quæ dicenda ſunt, eſt obſeruandum. Vim, in hoc interdicto, latius multo patere, quàm vim, de qua Diſputatio. 681. in principio dictum eſt, quæ ad vim publicam ac priuatam requiritur ac ſufficit. Quod enim ad hoc interdictum attinet, non ſolùm dicitur aliquid vi factum, ſi fiat interueniente tanta ea vi ex parte facientis id cum præiudicio alterius, ſed etiam, ſi id efficiat per ſe, vel per alium, prohibitus, ſeu nunciatus, ne id efficiat aliquo ex modis, quibus dicemus nunciari opus nouum, modo remiſſa ei nondum ritè ſit nunciatio. Quare, ſi nunciatus ne id efficiat, ſiue iudicis miniſterio, ſiue ab ipſomet, qui prætendit ſua intereſſe, ne id efficiat, idque ſiue lapilli iactu, ſiue ſolo verbo adhibitis teſtibus, vel ſine teſtibus, ſiue ab aliquo, loco & nomine ipſius, iuxta ea quæ dicenda ſunt, id efficiat, antequam nunciatio ritè ſit ei remiſſa, dicitur vi id feciſſe, eſto, quando nunciatus fuit, ſe continuerit ac deſtiterit: efficiendo enim id poſtea, antequam remiſſio nunciationis ſit ei facta, dicitur vi id feciſſe. Imò, qui, ſciens ſe prohibendum, ſibive nunciandum, ne id efficeret, per vim fuit in cauſa per ſe, vel per interpoſitam perſonam, ne prohiberetur, neve ſibi nũciatio fieret, idque effecit, dicitur vi feciſſe. Vt ſi nunciando aduerſario aliquod triſte, fecit illum recedere, impediuitq; quominus nunciaret, vel ſi clauſit ei ianuam, ne accedere poſſit ad nunciandum, vel aliqua alia ratione illum impediuit, ne ad nũciandum ac impediendum accederet, idque efficiat, quod ſciebat ſibi impediendum, niſi eo modo aduerſarium ipſe impediuiſſet, dicitur vi id effeciſſe. Hæc habentur l. prima citata à §. quid ſit. l. tertia, & l. vi facit. ff. quod vi aut clam. Quando tamen aduerſarius morbo fuit impeditus ne accederet ad nunciandum & prohibendum opus, aut ductus, ne offenderet eum, quem alioquin prohibuiſſet, aut ne offenderet amicum illius, vel ſi, territus armis ab alio, accedere non eſt auſus ad prohibẽdum, cum tamen nullus dolus interuenerit ex parte eius, qui opus facere aggrediebatur, quia nullo modo cooperatus eſt, vt terror ille ei incuteretur, tunc, qui id opus facit, non dicitur vi illud efficere. Ita habetur leg. prima, §. penultimo, & vltimo, & leg. ſecunda, ff. quod vi aut clam. Atque lege ſecunda citata redditur ratio, cur metus ab alio incuſſus, ſine culpa eius, qui opus facere aggrediebatur, non ſit ſufficiens, vt id opus vi factum eſſe dicatur; *Ne* ſcilicet *in aliena poteſtate ſit, conditionem nihil delinquentis, deteriorem facere.*

Clam facere, quod ad idem interdictum attinet, is dicitur, qui, cũ timeat, aut timere meritò debeat, (eſto ob ſuam vecordiam & inertiam ad id non attendat; *ne melioris conditionis ſint ſtulti, quam periti;* vt habetur l. quarta, ff. quod vi aut clam) ſibi mouẽdam eſſe controuerſiam ac prohibẽdum ab aliquo, ſi id tempeſtiuè ſciat, vel non aggreditur id facere coram illo ita vt illud ſciat, occurrereque ac impedire id optimè ac ſufficienter poſſit, vel illum ea de re certiorem

certiorem non facit, ita vt commodè accurrere poſſit ad tempeſtiuè id impediendum, mouendamque ei controuerſiam. Quare, ſi vel decipiat eum, quem impediturum timet, aut timere debuit, aliter opus faciendo, quàm ei denunciauerit, aut aliqua alia arte ac ratione, vel ita obſcurè ac perfunctoriè (hoc eſt, ſegniter, leuiter, & quaſi id non agens) id ei denunciauit, vt ea de cauſa non haberet eam rationem eius denunciationis, quam par eſſet eum habere, vel ita ei denunciauit, vt tempus opportunum, commoditatemque opportunam, non haberet ad id impediendum, propter abſentiam, aut propter aliquam aliam rationem, vtique, ſi opus id efficiat, dicitur clã illud feciſſe. Ita habetur. l. tertia, §. vltimo. & duabus legibus ſequentibus, iuncta l. vlti. §. vlt. ff. quod vi aut clam: ſuntq; dicta, tã hoc paragrapho, quàm paragrapho præcedente, ante mentis oculos habenda ad intelligendum, quando quis vi, aut clam, iuxta diſpoſitionem iuris, ſit dicendus poſſidere, & quando non item, quod attinet ad interdicta diſputatione præcedente explicata, & quando quis vi aut clã, dicendus ſit aliquid feciſſe, quod ad hoc interdictum attinet.

5 Iuxta hæc notat bene Ant. Gom. l. 46. Tauri, nu. 20. cum Bar. & cum communi doctorum ſententia, quam refert, quando ante nunciationem noui operis aliquid ædificatum eſt in præiudicium alicuius modo explicato, vt competat illi interdictum quod vi & clam, ad illud deſtruendum ac reducendum ad priſtinum ſtatum, neceſſe eſſe, vt factum non ſit illo id ſciẽte, ita vt commodè poſſet illud impedire, iuxta ea quæ dicta ſunt, adde, neque ſit factum vi, impediente illo per vim, modo explicato, ne ei fieret nunciatio, neve impediretur: tunc enim, quod ante nunciationem eſſet factum, neque clam, neque vi, poſſet dici eſſe factũ, aut proinde, ad illud deſtruendum ac reducendum ad priſtinum ſtatum, non haberet locum interdictum quod vi aut clam.

6 Ibidem idem Anto. Gom. cum Bart. & cum communi doctorum ſententia addit, quãdo aliquid ante nunciationem factum eſt vi aut clam in re, in cuius poſſeſſione is erat, qui in præiudicium ipſius prętendit id eſſe factum, tunc, ſi in continenti ſtatim, ac nouit eſſe factum, agat ad illius deſtructionem, cùm nondum ſuam poſſeſſionem ciuilem amiſerit in re, in qua id eſt factum, per hoc, quòd clam, aut vi, ſit ibi id factum, iuxta ea quæ Diſput. 12. 15. & 16. dicta ſunt, vtique agere poterit, vt deſtruatur, reſq; in priſtinum ſtatum redigatur, non ſolum interdicto quod vi aut clam, ſed etiam interdicto vti poſſidetis: in conſequentiam quippe, vt conſeruetur in ſua poſſeſſione, in qua adhuc perſeuerat, petere poterit, vt aduerſarius deſinat ab illa moleſtia circa ſuã poſſeſſionem, & in conſequentiam, vt deſtruatur, ac res in priſtinum redigatur ſtatum. Ita probat. lex ſi duo. §. ſi vicinus. ff. vti poſſide. quę ſic habet: *Si vicinus meus in pariete meo tectoria habeat, & in pariete ſuo, vti poſſidetis interdictum mihi efficax eſt, vt ea tollere compellatur.* Idem probãt, quæ Ant. Gom. citat. Quando autem is, qui prætendit, in ſuum præiudicium eſſe, quod eſt ædificatum, non eſſet in poſſeſſione rei, in qua id eſſet ædificatum, tunc nõ competeret ei interdictũ vti poſſidetis, vt deſtrui id efficeret, ſed ſolum interdictũ, quod vi aut clam, quod non indiget poſſeſſione, vt ex illo agi ad id poſſit, vt dicemus, & affirmat ibidem Ant. Gom. Nũc regrediamur ad noui operis nunciationem.

7 Interdictum de noui operis nunciatione non ſolum habet locum, quando aliquis aliquid ædificat, aut parat ædificare, in præiudicium alterius, vt ſi fodiat ad id terram, ſed etiam ſi aliquid ædificij alicuius in alterius præiudicium diruat ac deſtruat. Ita habetur l. prima, §. inde quęritur, verſ. opus nouum, & §. hoc autem. ff. de noui oper. nunciatio. Habet verò ſolum locum in ædificijs conficiendis, aut deſtruendis, in alterius præiudicium: non autem in plantis: ſiue enim ſerat, aut ſeminet, in alterius prę iudicium, ſiue ſegetes metat, vites putet, aut præſcindat alias arbores, non habet locum hoc interdictum de noui operis nunciatione: Ita habetur §. hoc autem proximè citato, & concinit. l. prima, in prin. titu. 32. par. 3.

8 Atque in hoc differt etiam hoc interdictũ ab interdicto quod vi aut clam, quod latius multo patet: extendit enim ſe, in primis ad ædificia facta, aut deſtructa, vi, aut clam, in præiudicium alterius, etiam ad partes illius, vt ad tegulas dum tecto ſunt ſuperpoſitæ, etiamſi calce, aut re alia, tecto non ſint affixę, quia cenſentur pars domus, ipſam integrantes ac cõplentes; ſecus verò, ſi eſſent non integrantes & complentes domũ, ſed ſeparatæ ac ſeorſim poſitæ: quod idem intellige de alijs, quæ ædificio nõ ſunt affixa; ad ea quippe non ſe extendit id interdictum: extendit tamen ſe etiam ad ſolum cuiuſcunque prædij, ſi foſſa in eo fiat, vel aretur, in præiudicium alterius, vel aliquid in eo proijciatur, vnde deterius reddatur: quin & ſe extendit ad aquam putei, ſi aliquid in eo proijciatur, vnde aqua deterior reddatur: nam aqua prædij viua, pars prædij reputatur. Deinde ẽt ſe extendit ad plantas, quæ prædio adhærent, ſi in alterius præiudicium, rami ſaltem earum præſcindantur, aut demetantur ſegetes, vel aliud in plantis fiat, quo eis noceatur. Quin ſi ridicæ, hoc eſt, padimẽta, quibus vites ſuſtentantur, euellantur, competit idẽ interdictũ. Si autem ſoli fructus vi aut clam ex plantis colligantur, non competit hoc interdictum, ſed competit actio furti, aut rapinæ, eorum. Hæc habentur l. ſi alius. §. notauimus, & quatuor legib. ſequentibus. ff. quod vi aut clam, in quarum vltima ſubiungitur, etiã competere hoc interdictum pro ſtatuis ſepulchrorum, & pro alijs rebus ſepulchris in ornamentum affixis, ſi vi, aut clam, auellantur, aut eis nocumentum inferatur. Pro eo autem, quod vi, aut clam fit in naui, aut in quacunque alia re mobili, minimeque ſolo affixa, non competit interdictũ quod vi aut clam, vt habetur. l. vi facit. §. vltimo, ff. quod vi aut clam.

9 Vtrum autem, quando alicui debetur ſeruitus ruſtica in aliquo prædio, vt via per illud in ſuum prædium, aut aquæductus per illud in ſuum prædium, ſi ædificium fiat in eo prædio, quo impediatur ea ſeruitus viæ aut aquæductus, nunciare poſſit de nouo opere. Lex, qui viam, ff. de noui oper. nun. quæ eſt Iuliani Iuriſconſulti, ſatis apertè neganter reſpondet. Sic enim ea lex habet: *Qui viam habet,* (debitã ſcilicet ſuo ruſtico prædio) *ſi opus nouum nunciauerit aduerſus eum, qui in uia ædificat, nihil agit: ſed ſeruitutem uendicare* (cõfeſſoria nimirum actione) *non prohibetur.* Idem apertè diſponit. l. 5. titu. 32. part. 3. quæ habet, ſi confeſſoria agatur ad vendicandã ſeruitutem, & probetur ſeruitutem deberi, iudicẽ debere præcipere deſtrui ædificium & perſolui actori dãna, ſi quæ ex eo ædificio, ob eam ſeruitutem impeditam, ſint ſequuta. Et conſentit communis doctorum ſententia. Accurſius ibi rationẽ reddit, cur potius circa ædificium factum in præiudicium ſeruitutis ruſticæ, denegetur remedium nunciationis noui operis, quàm circa factum in pręiudicium ſeruitutis vrbanæ, dicens, id factum eſſe in fauorem culturę agrorum. Meritò tamen Grego. Lopez. l. 5. citata, & Ant. Gom. l. 46. tauri. n. 24. & alij, eam rationem improbant. Quoniam fieri ædificium in agro, quo via, aut aquæductus, impediatur, potius cedit in damnũ culturæ eius agri, in quo fit tale ædificium, quàm in culturæ agrorum fauorem: niſi ædificium fieret ad fructus colligendos; quod tamen parum ad cultu-

tæ agrorum fauorem attinet; cum alibi fieri poſſit, aut in alia parte agri, vbi via non impediatur. Greg. Lopez ait, fortè in fauorem ædificiorum ſtatutum fuiſſe, vt quandò ſeruitus deberetur prædio vrbano, locum haberet nunciatio noui operis circa ædificiũ, quo illa impediretur: ſecus verò quando deberetur prædio ruſtico. Barto. & alij, cenſent, etiam quando ſeruitus ruſtica debetur, locũ eſſe nunciationi noui operis circa ædificium, quo impediatur. Exponunt verò legem, qui viam, vt ſolum intelligatur, quando ædificium reficitur, in quo euentu, vt ſtatim dicemus, locum non habet noui operis nunciatio. Hæc tamen interpretatio eius legis, manifeſtè eſt nulla: nam tunc locum non haberet agere confeſſoria ad ſeruitutem vendicandam, vt ædificium deſtruatur, ac perſoluantur damna. Qua etiam ratione reprobatur alia expoſitio Anton. Gom. numero 24. citato, cum Romano, quòd ſcilicet lex, qui viam, intelligatur, quando debetur via per agrum alienum, nondũ que eſt conſtitutum, per quam partem agri eſſe debeat; in quo euentu, vt diſputatione præcedente dictum eſt, via debetur à toto agro, & à ſingulis illius partibus, atque tunc, ſi ædificium fiat in eo agro, ita vt commodus locus relinquatur, vnde via poſſit concedi, non poteſt nũciari nouum opus aduerſus id ædificium: ſecus autem ſi poſt viam conſtitutam per certam partem (in quo euentu reliquæ agri partes manent liberæ ab ea ſeruitute, & ſola ea pars manet illi ſubiecta, vt diſputatione præcedente eſt etiam oſtenſum) ædificium fieret, quo ea via impediretur: nam tunc, inquiunt, locum haberet noui operis nunciatio circa id ædificium. Hæc, inquam, expoſitio ſimiliter reprobatur: nam in priori euentu locum non haberet, poſſe nihilominus agi confeſſoria ad ſeruitutem vendicandam, & in conſequentiam, vt ædificium deſtruatur, & ſoluantur damna, vt agi poſſe diſponunt. l. qui viam, & l. 5. citatæ, ſtandum ergo eſt apertæ definitioni earum duarum legum, quòd ſcilicet in eo euentu locum non habeat operis noui nunciatio, interim dum illæ duæ leges non reuocantur, & contrarium non ſtatuitur. Vtinam verò tot ſubtilitates, minimeque neceſſariæ exceptiones à diſpoſitionibus vniuerſalibus, abſcinderentur à iure, quæ illud longum, difficile, tricis plenum, litiumque ſeminarium ingens efficiunt.

10 Aduerſus fulcientem, aut reficientem, opus antiquum, ſi nihil amplius faciat, quia neque addendo ædificio antiquo, neque detrahendo de illo, quicquã facit, ita vt tandem id ædificium non reducat ad priſtinum ſtatum, non competit noui operis nunciatio: vnde ſi ei, qui ita reficit, nuncietur nouum opus, poteſt, contempta ea nunciatione, impunè facere, aut proſequi, quod fulcire aut reficere intendebat. Ita habetur. leg. 1. §. ſi quis ædificium, ff. de noui oper. nunc.

11 Hac eadem ratione, & quoniam id poſtulat commune bonum, locum non habet noui operis nunciatio aduerſus eum, qui purgare, aut reficere, vult riuum, quo aquam ducit, vel cloacam, imò neque aduerſus volentem facere priuatam cloacam de nouo, aut, factam, mittere in cloacam publicè, etiamſi vel in loco publico, vel in prædijs aliorum, aperiat, & efficiat, quæ ad hæc omnia neceſſaria ſunt, modò, ſi quid aperiat, illud reficiat, ac reducat ad priſtinum ſtatum: & modò, ſi damnum inde timeatur, & ab eo exigatur, vt de damno caueat infecto, id efficiat: ꝙ ſi aduerſus eum nouum opus nuncietur, poteſt contẽnere nunciationem, idque facere aut proſequi, quod intendebat; vt hæc omnia diſputatione præcedente dicta explanataque ſunt, dum ſermo nobis erat de interdictis circa riuos & cloacas, & habentur, l. de pupillo. §. ſi quis riuos. ff. de noui oper. nunc. l. 3. §. ſi quis riuum. ff. de riuis. l. 1. §. ſi quis purgationi, ff. de cloa. & l. 7. tit. 32. par. 3. Lege autem de pupillo. §. ſi quis riuos citato, additur. Vniuerſim locum non habere noui operis nunciationem, ſed contemni impunè poſſe, ſi fiat, qñ ex eo, ꝙ opus retardaretur, periculum notabile immineret. Conueniunt verò omnes, cum gloſſa ibidem, id verum eſſe, quando ex retardatione immineret periculũ boni cõis, aut viciniæ, vel multorum. Quando verò immineret periculum eius tantum, qui id opus retardaret, gloſſa citata affirmat contemni non poſſe nunciationem, ſed eam tunc locum habere. Dicendum tñ eſt cum additione ad eãdem gloſſam, cum Greg. Lop. l. 7. citata. Ant. Gom. l. 46. tauri in calce. nu. 37. & cum alijs, quos citant, intelligendum id etiam eſſe de priuato magno eius periculo ex tali retardatione, cui nũciatio fieret. Adhibent exemplum, in ædificante in æſtate molendinum in flumine aliquo, aut ſeptum (*preſſa* noſtri dicũt) ſi ex retardatione immineret periculũ, quòd, adueniente hyeme ac pluuia, detrimentum magnũ ſequeretur, niſi opus continuaretur ac perficeretur. Tũc. n. ob adeò ingens detrimentum, quod ex ea retardatione iuſtè timeri poſſet, ſperni nunciatio, & continuari ac perfici impunè opus poſſet, iuxta. §. ſi quis riuos citatum, conſentiunt etiam, quæ ex. l. 1. ff. ne quid in flu. publi. Diſpu. 704. §. in eadem lege, relata à nobis fuere. Nempe impediri non poſſe aggeres in ripa & flumine publico, eſto ex illis ſequatur detrimentum aliquod vicinis, quando fiunt ad vitandum longè maius detrimentum proprium, viciniſque reſarcitur detrimentum, quod ex eis aggeribus ipſis prouenit: quare longè maiori cum ratione, quãdo, ceſſando ob nunciationem ab opere, immineret longè maius periculum eius, cui fieret nunciatio, quàm ſit damnum eius, qui nunciat, ex eo quòd opus continuetur, contemni poterit impunè nunciatio, & cõtinuari ac perfici opus poterit: præſertim cum integrum maneat nuncianti proſequi ſuum ius, ſi fortè illud ea in parte habeat, atque, ſi probauerit, iniuſtè id opus fuiſſe factum ac proſequutum, obtinere alia via poſſit, vt opus deſtruatur, ſibique reſarciantur damna, ex eo opere, facto contra ſuum ius, ipſi ſubſequuta. Antonius Gomezius, vbi ſupra ait, ſi in hoc euentu nunciatio poſt habeatur, eum, qui opus continuat, cauere debere, quòd deſtruet opus, ſi comperiatur poſtea fuiſſe factum contra ius. Puto tamen id eſſe falſum. Quoniam quando, iuxta. §. ſi quis riuos citatum, & iuxta alia iura citata, fas eſt ſpernere nunciationem, & continuare opus, non tenetur, qui ita opus continuat, talem præſtare cautionem; eo quòd in eo euentu locum non habeat interdictum de noui operis nunciatione: neque contrarium ſtatuit. l. vnica. C. de noui operis nunc. quæ poſtea fuit lata.

12 Noui operis nunciatio locum habet, ſiue opus fiat in oppido, ſiue in villa, aut in agro, & ſiue fiat in loco priuato, ſiue in publico. Ita habetur. l. 1. §. ſiue autem. ff. de noui oper. nunc.

13 Iuſta noui operis nunciatio fieri poteſt vno ex tribus capitibus, ſeu vna è tribus cauſis in genere, vt habetur. leg. prima. §. nunciatio. ff. de noui oper. nunc. In primis, vt tueamur ius noſtrum, cui alieno ædificio contrauenitur. Deinde, ſi ex alieno ædificio, in publico aut in priuato loco facto, eſto factum non ſit cõtra ius noſtrum aut publicum, damnum rebus noſtris immineat, quia ruinam minatur: poſſumus enim tunc nunciare opus nouum, vt impediatur ne fiat, aut ne vlterius progreſſio in eo fiat, niſi prius de damno infecto nobis caueatur: præſtita verò cautione ſufficiente de damno infecto, ceſſat in hoc euentu nunciationis vis ac impedimentum, vt ibidem, iũcto fine illius. §. & leg. tertia. §. penul. ff. quod vi aut clam, habetur. Et tertiò ad ius publicum tuendum, vt ſi aliquid factum ſit cõtra leges, edictave principum,

quæ quoad modum in ædificijs ſeruandum latæ ſunt. Exempla ſunt, vt l. vlt. ff. fin. regun. ſancitum fuit, vt ſi quis parietem exigeret in fundo ſuo iuxta alterius fundum, relinqueret ſpatium pedis vnius inter eum parietem & alienum fundum. Si verò erigeret domum, relinqueret duos pedes inter eam domum, & vicinum fundum. Item l. Meniana. C. de ædificijs priuatis, fuit ſtatutum, vt, ſi quis domum ædificaret iuxta domum priuatam alterius, relinqueret inter vtramque decem pedes. Si verò eam ædificaret iuxta domum publicam, vt iuxta horrea publica, relinqueret quindecim pedes. Et quia illis temporibus domus eſſe debebant ita vndique ſeparatæ à domibus vicinorum, inſulæ quàm ſæpiſſimè in iure Cæſareo vocantur. Gloſſa l. Meniana ait, eã legem intelligendam eſſe, quando in abſentia vicini, aut eo renuente, domus ædificaretur non relicto eo ſpatio: ſecus verò, ſi ipſo ſciente, nec reſiſtente, ædificaretur non relicto eo ſpatio. Tu dic, ſimiles leges vim non habere in vnoquoque loco, niſi quatenus vſu ſint receptæ, vt etiam cum Cæpolla notat Greg. Lopez. l. 22. titu. vlt. par. 3. Gloſſa 1. In Hiſpanijs autem vſu quoad domos non ſunt receptæ. Exemplum præterea eſt, ſi ab vna domo in aliã eiuſdem domini pons fiat (Caſtellani *pontido, y paſadizo*, Luſitani *paſadizo* appellant) ſuper publicũ flumen, quod prohibetur. l. vltim. ff. de fluminib. aut ſuper viam publicam, quod. l. 2. §. ſcio tractatum. ff. ne quid in loco publ. ſimiliter prohibetur, affirmatque communis doctorum ſententia, quam Anto. Gom. l. 46. Tauri. num. 13. refert ac ſequitur, & vtrumque conſentaneè ad ipſam rei naturam. Cum enim flumen publicum, & via publica, non ad eos ſpectent, quorum ſunt domus ſitæ vtrinque, ſed publica loca ſint, ſolaque eorum diſtincta ſint à ſolis domorum; vtique, ſicut ad dominos earum domorum, ratione ſoli earum, pertinet ſpatium quoad altitudinem ei correſpondens vſque ad cęlum, ita ad ſolum publicum viarum, ac fluminum publicorum, ſpectat ſpatium totum in altum, quod eis vſque ad cęlũ reſpondet, vt habetur l. vlt. in prin. ff. de ſeruit. & l. penul. in fine, ac l. vlt. §. penul. ff. quod vi aut clam, ac proinde in eo fieri non poteſt pons ab vna domo in aliam, niſi id ritè ab eo ſit conceſſum, ad quem pertinet concedere ædificium facere in loco publico. Eadem ratione illicitum ex ipſa rei natura eſt, aliquid in domibus ædificare ſupra parietem, quod ſolum, parietẽque infimum domus, in publicam viam egreditur. Atque ea de cauſa in hoc regno à Carolo Quinto, lege 8. tit. 7. lib. 7. nouæ collect. inhibitum fuit ædificare in vijs publicis, *paſadizos, ni ſaledizos, corredores, ni balcones, ni otros edificios algunos, que ſalgan a las calles fuera de la pared en que ſe haziere el tal edificio*, & vt, quæ ex his antea fuerant facta, nõ reficiantur, & vt poſtquam corruerint, aut deſtructa fuerint, nõ ædificentur iterum, ſub pęna, quoad eorum ſingula, vt, ſi ædificentur, diruantur ſtatim publica authoritate, & decem mille marauedinorum. Vnicuique autem in hoc regno permiſſum eſt, pontem in flumine publico ſuis ſumptibus ædificare, quo tranſeant iter facientes, modò nullum tributum ea de cauſa imponant, & ſub grauib. pęnis inhibetur, quenquã alium prohibere facere tales pontes. Ita habetur l. 9. tit. 11. lib. 6. nouæ collect. Multa alia exempla adduci poterant ex ordinationibus Luſitanis lib. 1. tit. 49. à §. 24. quæ ibi legi poterunt: inter quæ §. 31. habetur, ſi quis habeat domum ex vna parte viæ publicę, & alter velit ædificare aliam è regione, aut illam habeat ædificatam, non poſſe fabricare aut aperire oſtium, vel feneſtram, è regione oſtij aut feneſtræ domus alterius, ita vt videri poſſint, quæ in altera domo fiunt. obſerua autem circa ea, quæ dicta ſunt de ponte ab vna domo in aliam, ſuper viam publicam, aut de fabricatione ſupra parietem extra ſolum domus ſuper viam publicam, non cenſenda eſſe prohibita fieri vbi ſine vlla contradictione permittuntur, vt ante eam legem Caroli Quinti permittebatur in hoc regno, & permittuntur hodie in Luſitania. Et quamuis ius maneat ijs, quorum ſunt viæ publicæ, aut quibus cura earum incumbit, vt, poſtquam fuerint ædificata, ſine expreſſa facultate, & quaſi condonatione principis, aut reipublicæ, diruantur, (ſi ita iudicauerint expedire) vtpote facta in ſolo, ſeu loco alieno, ac publico, id quod ſatis apertè habetur in ordinationibus Luſitanis tit. 49. §. 34. Nefas tamen eſt, poſtquam palàm fuerit ædificatum, nullo contradicente, quin potius tacitè id permittente republica, abſque vrgente cauſa, illa dirui facere; id quod ſatis perſpicuè innuitur. §. 34. citato: Vnde Carolus Quintus lege citata, non iuſſit dirui antea ædificata, ſed ſolum, vt non reficerentur, neque reſtaurarẽtur, ſi corruerent, aut alia ratione deſtruerentur, & vt nihil tale de nouo fieret. Præterea. §. nunciatio citato, inter exempla computantur, ſi quid ædificetur in loco ſacro, vel religioſo, aut publico ripave fluminis, vel in ipſo publico flumine. Licet enim circa hæc lata ſint peculiaria alia interdicta, vt ex parte diſputationibus præcedentibus eſt dictum: quando tamen illa locum habent, etiam noui operis nunciatio locum habet, vt impediatur, & vt diruatur, ſi quid poſt nunciationem ſit factum. Eodem. §. additur, ſi quis in mari, aut in littore illius, ædificet, quamuis non ædificet in ſuo ſolo, attamen eo ipſo, quòd ibi ædificat, occupatque id ſolum, ſuum illud efficere interim dum in eo manet tale ædificium: eo quippe deſtructo redit locus in priſtinum ſtatum, quo gentium iure eſt omnibus communis, vt habetur l. in tantum, in prin. iuncto. §. vlt. legis pręcedentis. ff. de rerum diuiſ. conſentiuntque dicta Diſp. 53. & 55. Hinc in eodem §. ſubiungitur; *ſi quis igitur velit ibi ædificantem prohibere, nullo iure prohibet*. (intellige, priuato; ſi enim id opus impedimento eſſet nauigationi, iure publico prohibere id poſſet, vt Diſput. 704. dictum eſt) *neque opus nouum nunciare, niſi ex vna cauſa, poteſt, ſi forte ſcilicet damni infecti velit ſibi caueri*, vt ſi coniunctum habeat aliud ſuum ædificium, prius à ſe factum, cui damnũ ex eo, quod de nouo ædificatur, immineat: tunc enim nunciare illi poterit opus nouum, vt non progrediatur in eo, niſi ſibi prius de damno infecto caueat.

14 Vlpianus, cuius eſt. §. nunciatio, hactenus explicatus. lege de pupillo. §. & belle. ff. de noui operis nunciatio. ex Sexto Pedio; triplicem cauſam diſtinguit, vnde iuſte poſſumus nunciare opus nouum intendendo ea nunciatione ius noſtrum proprium (vt Bartol. ibi, & addito ad gloſſam verb. leges, exponunt). Primam appellat naturalem, quando ſcilicet nunciamus ob tuendum ius, quod naturaliter nobis competit, ſecluſa conceſſione alterius, & ſecluſa humana ac poſitiua lege, quæ illud nobis concedant. Vt quando nunciamus, quia alius vult ædificare in ſolo noſtro, aut quia vult mittere lignum in domum noſtram, quando ad id nullum ius habet, & in alijs ſimilibus euentibus. Atque hæc exempla adhibentur in eo §. iuncto. §. ſed & ſi proximè antecedente. Secundam appellat publicam, hoc eſt, quando nunciamus ad tuendum ius, quod nobis competit ex lege humana id nobis concedente, vt quod domum non ædificet, niſi relinquendo duos pedes inter ipſam, & fundum noſtrum, aut decem inter ipſam & domum noſtram, aut Luſitano iure, quòd feneſtram non aperiat è regione feneſtræ aut oſtij noſtri. Ad ſecundam cauſam explicatam attinere videtur nunciatio, qua monaſterium vnum nunciat, ne aliud ædificetur intra ſpatium intra quod religiones habent priuilegium

gium canarum,quod vocant,ne intra illud aliud monaſterium ædificetur, & quo Eccleſia vna impedit aliam ædificari contra ius ſuum intra limites parochianorum ſibi ſubditorum,de qua nunciatione ſermo eſt.c.1.& 2.de noui oper.nunc. Tertiam appellat impoſititiam, aut impoſitiuam, quia ſcilicet fit nunciatio ad defendendum ius,quod nobis competit ex ſeruitute impoſita,conceſſa,aut acquiſita,in rebus illius,cui nunciamus. Vt ſi nunciamus aduerſus volentem altius tollere, quando in re, quam altius vult tollere,eſt nobis debita ſeruitus, non altius tollendi.

15 Noui operis nunciatio vno è tribus modis. Primò,verbis eius,cuius intereſt,aut alterius,qui loco illius poſſit nunciare (iuxta ea quæ ſubijcienda ſunt) denunciando ac proteſtando,vt id opus non fiat in ſuum,aut in publicum,præiudicium, aut vt non continuetur,rationemque reddendo,cur in ſuum,aut in publicum,præiudicium id fiat,vt multi affirmant,& habetur.leg.1.titu.32.parte 3.Neque eſt neceſſe, vt ſcripto fiat,ſed ſatis eſt ſi fiat verbis. Tutum autem erit, vt fiat coram teſtibus, vt poſtea probari poſſit fuiſſe factam,deſtruique præcipiatur, quod poſt eã, & ante illius remiſſionem,fuerit factum. Secundò fit iactu lapilli,aut lapillorum,in eum locũ,vbi opus fit, aut fieri paratur. Atque, vt cum Ioan.affirmat gloſſa.l.de pupillo.§.meminiſſe verb.manum, ff.de noui operi.nunc.& habetur,leg.prima citata,ſimul fieri debet verbis nunciatio ne id opus fiat,aut ne vlterius progrediatur,reddendo cauſam. Eſtque efficacior hic ſecundus nunciationis modus quam præcedens, vt dicemus. Conſtitutum verò fuit,vt lapilli iactu potius, quàm acriori alia re,fieret, ad rixas ac cædes vitandas. Tertiò,per iudicem,illum adeũdo, & ab eo petendo,vt nouum id opus nunciet. Qui per ſeipſum,aut per tabellionem,aut aliam perſonã præcipiet,vt id opus non fiat,ab eove ceſſetur,donec,cognita cauſa,quid facto opus ſit,ſtatuatur. In Luſitania ad ædiles,quos *almotaces* vocant, pertinet nunciare opus nouum,apponendo pœnam, quam ædificantes aduerſus nunciationem ita factam ſoluere coguntur,& inſuper deſtruitur opus,quod poſt eã nũciationem,& ante illam remiſſam,fecerint,vt habetur lib.2.ordi.titulo 49.§.25.Tres hi modi nunciandi opus nouum habentur.§.meminiſſe,& leg.prima citatis,& conſentit communis doctorum ſententia, quam referunt ac ſequuntur Antonius Gomez.leg.46.Tauri numero 31.& Gregorius Lopez.l.prima, citata.

16 Eſt verò hoc diſcrimen inter primum modum & duos poſteriores. Quòd,qui nunciat primo modo,ſi in poſſeſſione ſit eius,circa quod nunciatur,illã amittit nunciato: ſecus autem ſi nunciet aliquo ex poſterioribus modis. Ita habetur.l.1.§.in operis.l. de pupillo.§.meminiſſe.ff.de noui oper.nunc.& l.ſi alius §.ait Iulianus verſ.licere.ff.quod vi aut clam, & affirmat communis doctorum ſententia,quam Anto. Gom.vbi ſupra, nume.32.refert ac ſequitur. Rationem huius diſcriminis reddit gloſſa.§.ſi operis citato,quam ſequuntur Barto.& alij:quia,qui ſolo verbo nouum opus nunciat, videtur meticuloſus, ac proinde relinquere videtur poſſeſſionem illi alteri: poſſeſſio autem,ſolo animo eam deſerendi, amittitur. Sed certè plus metus habere videtur,qui iudicis miniſterio nouum opus nũciat: ne enim ſibi aliquid mali eueniat,per ſeipſum nunciando, ad iudicem accedit. Item non maior animus requiritur ad ſimul iactandum lapillum in locum,in quo ædificatur,aut ædificari paratur, quàm ad ſolo verbo nouum opus nunciandum. Vnde non video meliorem rationem reddi poſſe,quam quòd ita ſancitum eſt. Vtinam verò ſimilia diſcrimina, minimè naturis rerum conſentanea,à iure reſcinderentur. Ob diſcrimen conſtitutum inter primum nunciandi modum, & duos poſteriores,ait Vlpianus.§.meminiſſe citato,quando aliquid fit in re noſtra,in cuius poſſeſſione nos ſumus,vt ſi aliquid ædificetur in prædio, in cuius poſſeſſione nos ſumus, aut ſi lignum mittatur in parietem domus, in cuius poſſeſſione nos ſumus, vtilius nunciari opus nouum aliquo ex duobus poſterioribus modis,quàm primo, ne, nunciando primo modo,amittamus poſſeſſionem,eãque aduerſario concedamus. Quando autem alius tollit altius domum ſuam,in cuius poſſeſſione ipſe eſt, aduerſus ſeruitutem nobis in ea debitam,ne altius tollatur,tunc poſſe nos etiam primo modo nunciare:quia non tantũ præiudicium eo nunciandi modo nobis prouenit.

Si iudex ſit abſens,iſque,qui coram eo vult nouũ opus nunciare,proteſtetur ſe velle corã eo opus nunciare,poſteaque vel aduenie nte iudice,vel accedente ad illum cum primum nactus fuerit opportunitatem,coram eo id opus nunciet, perinde reputatur, ac ſi à puncto proteſtationis coram iudice illud nunciaſſet,ad effectum,vt nũciatus deſtruere teneatur, quodà proteſtatione vſque ad nunciationem coram iudice factam ędificauit. Ita habetur.l.de pupillo,§.ſi quis ipſi.ff.de noui oper.nunc. Tametſi alij eum textum exponant, (licet non ita accommodate ad verba illius) quando iudex ipſe ædificat: tunc enim ſatis eſt ipſi factam eſſe proteſtationem,quòd nunciare vult coram iudice,vt adueniente poſtea alio iudice,factaque nunciatione corã illo, deſtrui debeat, quod à puncto proteſtationis fuerit à priori iudice ædificatum. 17

Nunciatio noui operis fieri poteſt in quocunque die,etiam Deo feriato. Ita habetur.l.1.§.nunciatio.1.verſ.item nunciatio.ff.de noui ope.nunc.& affirmat communis doctorum ſententia,quã Ant.Gom.vbi ſup.in calce.nu.31.refert ac ſequitur. 18

Nunciatio noui operis, vt rem ipſam efficiat, in qua opus fieri paratur,aut cõtinuatur,& vt effectus illius tranſeat ad quemcunque alium illius poſſeſſorem,ſaltẽ vt interdum patiatur demoliri, quod poſt eam nunciationem ſit factum, ipſo eam nunciationem ignorãte,dirigi debet,non in perſonam, cui fit talis nunciatio,ſed in rem ipſam,dicendo, nuncio, aut tibi nũcio,ne fiat opus in tali re,aut ne continuetur,& non vt facias,aut vt non continues opus in tali re,vt ex forma interdicti in principio huius diſputationis relata, & ex.l.prætor.ff.de noui oper.nũc. conſtat. Conſentit.l.operis,iuncta.l.cuilibet ſequenti.ff.eod.tit.vbi habetur, quòd quia nunciatio noui operis fit in rem,& non in perſonam,ſi fiat furioſo, aut infanti,rationis vſum non habentibus,eam ſcilicet dirigendo in rem,& non in perſonas eorum,quibus fit,eſto non adſit tutor,aut curator eorum, vim contra eos habet:modò tamen facta ſit in præſentia fabri,aut alterius intelligentis,qui operi inſiſtant,rẽ carentium ita vſu rationis agentes; alioquin vim nõ habebit ea nunciatio aduerſus carentes ita vſu rationis. In priori autem euentu, quando ſcilicet eis fit coram illo rationis vſum habente, vim habet, vt,ſi quid poſt talem nunciationem ſit fabricatum,demoliatur. Opifices tamen,qui,ſcientes nunciationem id fecerint, tenentur ſoluere impenſam, tam eius, quod ita fabricatum fuerit, quam demolitionis poſtea illius,iuxta ea,quæ ſtatim dicenda ſunt.quando in abſentia domini coram fabris nunciatio eſt facta, & ipſi,domino ignorãte, proſequuti ſunt opus poſt eam nunciationem. Aut tenebitur tutor, vel curator,furioſi aut infantis,ſi poſtquam nunciatio illa ad ipſorum notitiam deuenerit, opus proſequi fecerint,aut ab eo deſiſtere non iuſſerint: & non tenebuntur furioſus aut infans, qui abſque omni prorſus culpa ſunt. Atque hoc ſanè eſt,quod Vlpianus intendit ac docet. leg.operis citata, & non, quod 19

gloſſa,vim textui inferendo,illumque peruertendo, Vlpianum velle exponit. Eandem doctrinam confirmat.l.vltima,ff.eodem titu. Vbi Iauolenus Iuriſconſultus ait: Si domino prædij alicuius nunciatũ fuit opus nouum, atque is, propter eam nunciationem, ab illo opere deſtitit, & poſtea prædium vendidit,emptorq; opus illud fecit contra id,quod nunciatum fuerat,emptorem teneri id opus ſuis ſumptibus demoliri; non verò venditorem, cui nunciatio fuit facta. Reddit verò is Iuriſconſultus hanc rationem: *quia nunciatio operis non perſonæ ſit: & is demum obligatus eſt, qui eum locum poſſidet, in quem opus nouum nunciatum eſt*. Vnde argumento à contrario ſenſu, ſi nunciatio eſſet facta ſolùm perſonæ venditoris,ne ibi ipſe ædificaret, & non rei, non ſequeretur prohibitio illa rẽ ipſam, ac proinde, ſi emptor, ſciens & prudens inhibitionem factam venditori,iure opus in ea re efficeret,non incideret in pęnam,vt illud demoliretur, & multo minus,vt ipſius ſumptibus demoliretur. Ac ſanè hunc textum intelligo, quando emptor, ſciens nunciationem eſſe factam, ne in eo prædio ædificaretur, ipſe ædificauit, ac Iuriſconſultum affirmare, teneri non ſolùm ad patientiam, ſed etiam ad impenſam in eo opere demoliendo,contra atque gloſſa, parum accommodatè ad textum, exponit teneri ſolum ad patiẽtiam. Quòd ſi ignoraret, nunciationem factam fuiſſe in rem venditori, tunc vtique emptor ſolum teneretur ad patientiam,non verò ad impenſam,excuſante eũ ignorantia,vt à culpa,ſic etiam ab ea pœna: quare in eo euentu venditor, qui ipſum non admonuiſſet de nunciatione facta, atque de eo quaſi vitio eius rei, teneretur ipſi de impenſa ab eo facta in eo opere, quod ita demoliretur: neque aliter credo,poſſe tunc licitè demoliri in pœnam, quam ſoluente ei venditore impenſam operis:neque enim æquitas patitur, vt ipſe, abſque vlla ſua culpa, iacturam patiatur eius impenſæ, ſeu operis, iuſtè ex natura ipſa rei facti: quare,ſi venditor ſoluendo non eſſet eam impẽſam, aut ſi mortuus eſſet antequam id in pœnam exigeretur,in quo euentu expirat pœna aduerſus eum,neque ad hæredem tranſit,vt habetur. l.penultima.ff. de noui oper.nunciatio.tunc demoliri non poſſet id opus ea præciſa ratione, quòd factum eſſet contra nunciationem, quam emptor inuincibiliter ignorauit,niſi ſimul oſtenderetur, factum etiam eſſe contra verum ius eius, qui de nouo opere nunciauit. Atque tunc venditor,aut hæres illius, teneretur ei emptori de eo iure ex ipſo euicto. Iuxta hunc autem noſtrum planum intellectum legis vltimæ citatæ non refragatur, *ſed potius conſentit*. l.vi facit.§.item ſi.ff. quod vi aut clam, in quarum duarum legum conciliatione anxiè laborat gloſſa vtrobique,varias expoſitiones vtriuſque legis tradẽdo. Cùm enim ad demoliendum,quod poſt nunciationem noui operis eſt factum,& interdictum noui operis,& interdictum qđ vi aut clam,competat, vt ex multis iuribus conſtat, & inferius oſtendetur; eo quòd eo ipſo cenſeatur vi factum; Paulus Iuriſconſultus. §.item ſi, citato,ſic ait: *Item, ſi prohibiti hæres, vel is,qui ab eo emerit,ignorans cauſam præcedentem* (hoc eſt prohibitionem) *fecerit*, (id eſt,ædificauerit) *dicendum eſſe Pomponius ait, non incidere eum in interdictum*,vt ſcilicet teneatur demoliri, quod ædificauit. Quo loco obſerua,ſi ab emptore eſſet ædificatum, viuente adhuc venditore, etiamſi ex ipſa rei natura iuſtè ſit ædificatum, ſumptibus venditoris eſſet demoliendum, qui operis & demolitionis impenſam ſoluere teneretur, vt dictum eſt. Si verò ædificatum eſſet poſt mortem venditoris,idque iuſtè ex natura rei,tunc,cum vtrũque eſſet in pœnã,eo quòd obeditum non fuerit nunciationi,& pęna expiraſſet aduerſus vẽditorẽ, mortis illius, nec tranſiret ad hæredes, qui loco illius tenerentur eam ſoluere, demoliendum non eſſet id ædificium iuſtè ex natura ipſa rei factum, & idem dic de hęrede ædificante cum ignorantia denunciationis, vt vtrumque ſatis apertè ſignificat. §.item ſi,citatus. Neque refragatur.lex penultima. ff.de noui operis nunciat.quæ ſolum loquitur, quando defunctus ipſe poſt nunciationem ei factam ædificauerit: ſi enim dum viueret non eſt actum aduerſus eum, vt illud demoliretur, hæres ſolum tenetur ad patientiam, vt ſcilicet patiatur demolitionem eius, quod inobedienter defunctus ædificauerat, eſto, ſi iuſtè ex natura rei id fecerat,ſit etiam id in pęnã:id quippe ex maxima quadam æquitate ſancitum eſt: non verò tenetur ad pœnam alicuius expenſæ, quam de nouo facere aut ſoluere teneatur,etiam de bonis defuncti: quoniam quoad id totum expirauit pœna morte illius, quæ litis conteſtatione exacta ex illo non fuit dum viueret. Atque quoad hanc pęnã præcisè loquitur lex penul.citata, vt illam legenti perſpicuè liquet:ſicque iura omnia citata conſonant.

Lex 1.titu.32.part.3. tradendo primum modum ex tribus ſupra explicatis, quibus nunciatio fieri poteſt,formam tradit,dirigendo nunciationem, ne in aliqua re opus fiat,in perſonam,cui fit nunciatio, & non in rem ipſam,vbi Greg. Lopez verb. *e que la nõ fagades*,ait,eam formam eſſe iuxta.l.non ſolum,§.ſi cum poſſem,& iuxta gloſſam.l.de pupillo.§.meminiſſe,verb.poſſeſſorem,ff.de noui oper.nunc.atque iuxta Azonis ſententiam. Addit verò, Bartolum reprehendere eam gloſſam,quatenus ea forma nũciationem refert in perſonam,cui fit. Ac ſanè,quando nunciatio referretur ad perſonam,ne in tali re ædificaret,aut ne in ea continuaret ædificium,ſaltem aduerſus eam perſonam competeret tum interdictum noui operis nunciationis,vt demoliretur, quod poſt eam nunciationem, & ante illius remiſſionem ibi ædificaſſet, tum etiam interdictum quod vi aut clã. Vnde non probo,quod additio gloſſæ.l.ſi procurator,ff.de noui oper. nunc.cum Barto.exponendo eam legem,ait. Paulus enim iuriſconſultus in ea lege docet, ſi procurator alicuius nomine eius, cuius eſt procurator,prohibeat aliquem opus aliquod facere,& ille nihilominus illud efficiat,competere domino,cuius nomine id prohibitum eſt,interdictum quod vi aut clam,vt illud demoliatur. Circa doctrinam verò huius legis, eamque exponendo, additio ad gloſſam ibi,cum Bart.ait. Idcirco non competere interdictum nunciationis noui operis in caſu eius legis,ſed ſolum interdictum quod vi aut clam: quoniam prohibitio illa,ſeu nunciatio noui operis, fuerat facta perſonę, ne ibi ædificaret,non verò fuerat facta dirigendo illam in rem, ne ſcilicet in illa ædificaretur: vt autem competat interdictum nunciationis noui operis,neceſſe eſt,vt nunciatio in rem,modo explicato,dirigatur. Hoc,inquam,illius additionis,cum Bartol.dictum, nobis non probatur. Quoniam prę terquam, quòd ex illo textu non conſtet, nunciationem directam fuiſſe in perſonam,& non in rem;& quòd gloſſa ibi aſſeueret, in euentu eius legis ſimul competere interdictum nunciationis noui operis,id quod confirmat ex l.prætor. §.nulli.ff.eo. titu.vtique,eſto nunciatio fiat perſonæ,ne ſcilicet ipſe in ea re ædificet,neque aliter nunciatio in rem dirigatur, competit aduerſus perſonam, contra eam nunciationem in re illa ædificantem, interdictum nunciationis noui operis. Quod autem in dubium poteſt reuocari,ſolum eſt, vtrùm in eo euentu, ſi res tranſeat in alium poſſeſſorem, illeque ædificet,competat aduerſus eum interdictum noui operis nunciationis,an non; eo quòd nunciatio perſonalis ſit,neque afficiat rem: Bartoluſq; affirmat,nõ tranſire idque ſatis conſentaneè ad iura citata. Neque lex. 1.titu.32.part.3.neque item,l.non ſolum.§.ſi cum poſ-

ſem, aut gloſſa citata,contrarium affirmant: ſed ſolum innuunt,aut docent,eam formam,quæ inſeruire poteſt,vt interdictum nūciationis noui operis cōpetat aduerſus perſonam,cui fit:eo quòd regulariter id ſolet ſufficere:facileque, ſi res alienetur,circa quā facta eſt talis nunciatio,fieri poſſit ſimilis nunciatio aduerſus nouum poſſeſſorem , ſi ipſe paret idē opus aggredi efficere,aut continuare.

20 Nunciatio fieri debet in ipſo loco,in quo ædificari paratur,aut in quo ædificatur. Quoniam,ſi nūciatio domino fiat extra eum locum,tunc,ſi quid ædificatum fuerit à puncto talis nunciationis , quouſque ille commodè accedere poſſit ad locum, in quo ædificatur,vt ceſſare ab ædificando præcipiat,non competit interdictum nunciationis noui operis,vt id deſtruatur,ſed ſolum vt deſtruatur,quod fuerit ædificatum,poſtquam commodè,poſt eam nunciationē, potuit impedire. Quando autem fit in loco, in quo ædificatur,aut ædificari paratur,tunc ſatis eſt,ſi nunciatio fiat,vel domino operis ibi exiſtenti,vel magiſtro operis,vel opificibus,qui ibi ædificant,vel alicui ad dominum operis aliquo modo attinenti, qui ea de re poſſit certiorem dominū facere,ſiue is ſit mancipium,ſiue liber, & ſiue ſit maſculus,ſiue fœmina, & ſiue ſit,puer,ſiue maior ætate. Ita habetur.leg.de pupillo.§.nunciationem,iuncto verſiculo ſeruo,antecedente.ff.de noui oper.nunc.& l.1.titu.32.parte, 3.& affirmat communis doctorum ſententia,quam referunt ac ſequuntur Grego. Lopez ibi,& Anton. Gom.l.46.Tauri.num.28. Atque,ſi nunciatio facta ſit ſciente domino,aut aliquo,qui vicem illius gerat, ceſſareque poſſit præcipere,tunc, ſi aliquid poſt eā nunciationem ſit ædificatum , tenetur dominus id demoliri ſuis ſumptibus:poterit verò agere ad ſumptus demolitionis,atque etiam ad ſumptus factos in eo ædificando , ad damnumve ipſi ex eo ſubſequutum,quòd ceſſatum non ſit, aduerſus eum,quē præfecit loco ſui ei operi, quique ceſſare præcipere tenebatur. Quòd ſi opifices nunciationem agnouerunt, ignorante domino,ac quocunque alio,qui ei operi à domino eſſet præfectus,opuſque continuarunt poſt nunciationem,quamuis Otho,relatus à gloſſa.§.nūciationem citato, verb.nunciationem factam , aſſeruerit demoliendum eſſe opus ſumptibus domini, qui tales operarios adhibuit, multique meritò ſubiungant,domino competere actionem aduerſus eos operarios, tum ad ſumptus in demoliendo opere factos,tum etiam ad ſumptus in eo opere faciendo,dāna ve ſubſequuta;crediderim tamen, quando id præcisè in pœnam eſſet demoliendum,quia iure eſſet factum,ſed cōtra nunciationem,fabrorum ſumptibus eſſe demoliendum , ſoluendo ſimul domino operis ſumptus in eo opere factos, damnave ex cōtinuatione operis ſubſequuta,atque eatenus ſolum teneri dominum tunc ad patientiam vt demoliatur. Quòd ſi opifices ſoluendo non eſſent , credo demoliendum non eſſe , quod perſolui domino operis non poſſet. Ducor,quoniam tunc conſtaret,dominum operis in nulla eſſe culpa continuationis eius operis poſt eam nunciationem:nulla autem æquitas patitur , vt,abſque vlla ſua culpa,pęnam ipſe ſuſtineat. Atque iuxta hāc noſtram limitationem intelligo gloſſam citatā, quæ ab ea non diſcrepat,ſi attentè legatur,quin omnino conſentiunt,tam illa, quam doctores,quos Anton. Gom. vbi ſup.n.29.citat,atque cum ea limitatione accipienda ſunt,quæ Ant. Gom.ibidem affirmat, alioquin à veritate diſcrepant , & cum naturali iure pugnant. Hinc dico,ſi autoritate tutoris,aut curatoris,fiat opus in prædio carentis vſu rationis,nunciatioque ſit facta, ipſis ſcientibus , & continuatum ſit opus,ſumptibus ipſorum eſſe demoliendum,ac ſoluendos eſſe ſumptus in eo opere factos : ꝙ ſi ſoluendo non ſint,non poſſe demoliri, præcisè in pœnam,

cum detrimento dominorū prædij, qui in nulla fuerūt culpa in eo, quòd id opus continuaretur poſt nūciationem factam . Imò idem dicendū eſt,ſi ſine culpa vlla minoris,habentis vſum rationis,id opus ſimiliter continuatum eſt. Quando nullus,ad dominum operis attinens , præſens eſt in loco ædificij, validè quidem poteſt ibi fieri nunciatio,ad effectum , vt,ſi poſtquam ad notitiam domini deuenerit, opus ſit continuatum,demoliendum ſit ſumptibus illius, argumento.l.dies.§.totiens. ff. de damno infecto , & diſp.703.dictum eſt , & aliorum iurium,quæ citant gloſſa citata,& Ant.Gom.nu.5429.citato; interim tamen, quòd ad notitiam domini ea nunciatio non venit,demoliri non tenetur,quòd à puncto eius nunciationis vſque ad eam notitiam , cum commoditate præcipiendi, vt ab opere ceſſetur,eſt ædificatum, vt recte eadem gloſſa affirmat, & communis doctorum ſententia,quam Ant. Gom.nu.29. citato refert ac ſequitur. Atque iuxta doctrinam traditam verum eſt,nunciationem validè fieri poſſe aduerſus abſentes,& inuitos,ac ignorantes,quorum nomine ædificium fiat,aut fieri paretur,vt habetur,l.1.§. nunciatio.1.ff.de noui.oper.nunc.

Qui de nouo opere nunciat, debet dicere in quo loco,ſiue publico,ſiue priuato , id opus fiat,aut fieri paretur. Hoc autem intelligerem , quando iudicem addit,vt ille per ſe,aut per miniſtrum,de opere nouo nunciet. Si enim nunciatio fieri debet ei, qui opus parat,aut continuat,in loco in quo illud parat,aut cōtinuat,mentione facta de opere in particulari, illud deſignando, non videtur neceſſarium mentionem aliam facere de loco, niſi quando id eſſet neceſſariū ad exprimendam cauſam , ob quam opus nunciat. Quando autem nunciatio fieret domino operis extra locum operis , tunc oporteret exprimere locum operis,vt intelligeretur,de quo opere nunciaret. Itē, ſi de parte tantum operis nunciatio fiat,& non de toto opere, neceſſe eſt exprimere , de qua parte in ſingulari nunciet. Quando verò de toto opere nunciatur,ſatis eſt de illo facere mentionem , ſine alia partium expreſſione. Quando duo opera fiunt,aut fieri parantur,in locis diſtinctis,tunc , ſi de vtroque fieri debet nunciatio in ipſiſmet locis, neceſſe eſt vt fiant duæ diſtinctæ nunciationes,& per conſequens, neceſſariæ etiā ſunt diſtinctæ earum remiſſiones , hoc eſt,non ſufficit remiſſam eſſe vnam,vt cenſeatur remiſſa alia. Ita habetur.leg.de pupillo. §.qui nūciat, & §.ſi in pluribus.ff.de noui oper.nunc. & leg.1.in fine titu.32.part.3. Anton. Gom. vbi ſupra in calce. num.32.ait,quando loca adeo ſunt propinqua,vt ex vno auditi nūciatio poſſit in alio , ſatis eſſe facere vnam nunciationem exprimēdo vtrūque opus. Sicut etiam ſatis eſt,quando factę ſunt nunciationes duorum operum,vtrāque remittere vnico actu,quo ſufficienter exprimatur,vtramque remitti. 21

22 Quia,vt dictū eſt,& habetur.l.prætor.§.ſiue autem.ff.de noui oper.nunc. nunciatio noui operis habet locum , tum vt impediatur ne inchoetur opus, quod fieri putabatur , tum etiam vt ſi cœptum iam erat,impediatur vlterius continuari , quando cęptū eſt,& nunciatione prohibetur, ne continuetur, lege non ſolum.§.1.ff.de noui oper.nunciat.admonetur nuncians,vt tunc teſtes adhibeat,qui videant, & notent,quantum tempore nunciationis ſit ędificatum, vt,ſi poſt eā aliquid addatur ante remiſſionem , neceſſe non ſit quærere , qui dicant , quantum id ſit,vt deſtrui pręcipiatur,ſed illi ijdem teſtificentur,quantum, & quod illud ſit. Quin ibidem.§.ſciendum, ad maiorem cautelam , & planiorem probationem admonetur , vt petat à iudice , vt menſura ſumatur, quantum ædificatum ſit,cordula, aut baculo,& ſeruetur,vt poſtea melius conſtet,quod ſit ædificatum, vt deſtruatur.

Dein-

23 Deinde explicandum eſt,qui nunciare poſſint opus nouum,& primò,qui nunciare poſſint circa priuatas res: deinde verò,qui circa publicas. Atque,vt primo in genere dicamus,quis circa res priuatas nūciare poſſit,poſteaq; id in particulari magis explicemus ac limitemus. Is in primis nunciare poteſt,ad quem res,ob quam nunciatur,pertinet. Sic enim.l. 1.§.penult.ff.de nou.ope.nunc.habetur: *Iuris noſtri conſeruandi, aut damni depellendi, cauſa, opus nouum nunciare poteſt is, ad quem ea res pertinet.* Adde vel qui prætendit ad ſe pertinere,eſto uerè ad ipſum nō pertineat,vt habetur eadem.l.1.in prin. Nūciatio enim per eum facta non minus impedit,ne opus fiat, interim dum nō pronunciatur, nunciantem nullum ius ad id habere, interimve dum non aliter remiſſio fit eius nunciationis,quàm ſi verè res illa ad ſe pertineret,vt ſupra eſt dictum. Si tamen,qui nunciat,ſcit ſe verè non habere ius ad id,nunciatio eſt iniuſta materialiter ac formaliter,teneturque proinde nunciās ad omnia damna,etiam lucri ceſſantis,ex ea nunciatione ſequuta:ſi verò id probabiliter ignorat,erit iniuſta ſolùm materialiter,nō verò formaliter,ac proinde non tenebitur ad damna. Si tamen nuncians diligentiam non adhibeat competentem ad ignorantiam depellendam,tenebitur in conſcientiæ foro ad damna ex ea iniuſta nunciatione ſequuta.

24 Is in primis,qui dominus eſt rei,ob quam nunciatur,quive prætendit dominum eſſe,poteſt nunciare nouum opus. Habet autem id verum,etiamſi dominium tantum vtile eius rei habeat, vt habent feudatarius & emphyteuta,& conſentit.l.3. in prin.ff.de noui operis nunc. Quin & ſuperficiario competit nunciare poſſe,vt habetur.l.3.§.ſi ego.ff.de no.ope. nunc. Competit etiam habenti ſeruitutem realem, vt habetur eodem.§.ſi ego.l. de pupillo.§.ſed etſi,& §.& belle Sextus.ff.de no.oper.nunc.l.vnica. §.ius habet iuncto verſ.penul.ff.de remiſſionib.cuius verba ſunt: *Ius habet opus nouum nunciandi, qui aut dominium aut ſeruitutem habet.* l.inter ſeruitutes.§.vlt.ff. de ſeruit.vrb.præd. l.ſed etſi forte. §. ſciendum, & §.vlt.ff.de ſeruit.vend. &l.in iudicio.ff.fam.erciſc. Vtrum autem id intelligendum ſit de ſolo habente ſeruitutem vrbanam,an verò etiam de habente ruſticam ſeruitutem, ſupra examinatum eſt.

25 Dixi,eum, cui debetur ſeruitus realis, poſſe nunciare opus nouum:quoniā mero vſufructuario, qui ſolùm habet ſeruitutem perſonalem,tametſi cum iure in re,comparatione prædij, in quo ei is vſusfructus debetur , non competit nunciatio noui operis, aduerſus quidem dominum eiuſdem prædij , ſi aliquid ædificare attētet,in quo præiudicet vſufructui, neque nomine proprio,neque procuratorio,(nomine videlicet alicuius alterius) ei competit nunciare nouum opus;ſed ſolùm poteſt agere aduerſus illum confeſſoria,vendicando ſuum vſumfructum, atque agendo ſimul ad intereſſe , ſi quod ei nocumentum ſequutum eſt in ſuo vſufructu ex tali ædificio,vt habetur expreſsè.l.2. iuncto.§.vlt. legis antecedentis. ff.de noui oper.nunc.& l.vnica verſ.ipſi autem domino.ff.de remiſſionib. Itaque aduerſus dominum prædij Cæſareum ius omnino denegat mero vſufructuario in eodem prædio beneficium nunciationis noui operis;ſolumque ei concedit agere confeſſoria actione aduerſus eum ad vendicādum ſuum vſumfructum,& in conſequentiam ad impediendum,ne ædificet,& vt deſtruat,quod ædificatum eſt, quatenus vſuſfructui præiudicat , atque vt ſoluat dāna ex eo ędificio ſubſequuta. Ita habetur.l.2.iuncto.§.vlt. legis antecedentis ,& iunctis gloſſis ibi. ff. de noui oper.nunc.l.vnica verſ.ipſi autem domino.ff.de remiſſionib.l.ſi eo loco,iuncto.§.1.& l.loci corpus.§. in confeſſoria. ff.de ſeruit. vend. l.vti frui. §.in ijs, & l.fructuario.§.ſicut fructuario.ff.ſi vſusfruc.pet.

Atque lege ſi eo loco,& cæteris poſt illam citatis,habetur,quemcunque,cui ſeruitus debetur, poſſe agere aduerſus ædificantem in præiudicium eius ſeruitutis,confeſſoria,vt ſeruitus vendicetur, & in conſequentiam, vt impediatur ædificium , & deſtruatur, quod ædificatum eſt contra ius talis ſeruitutis, & vt ſoluatur damnum ex eo ædificio ſubſequutum, quātum æſtimabitur prohibitum ipſum eſſe ab vſu talis ſeruitutis. Et ſimiliter dominum prædij,qui prætendit,non competere ſeruitutem,aut ius ædificandi in ſuo prædio,poſſe agere negatoria actione, vt impediatur ædificium,quod in eo prædio fieri attētatur, & vt deſtruatur,quod ædificatum eſt,atque vt ſoluatur damnum ſubſequutum , quantum id damnum æſtimabitur. Eſt tamen obſeruandum,quando proprietarius ita ædificauit in præiudicium vſusfructus in eodem prædio, quòd extinctus eſt vſusfructus,vt quia eo ædificio mutata eſt ſubſtantia ac forma rei, in qua erat vſusfructus , vt ſi vſusfructus cōpetebat alteri in area, & proprietarius in ea ædificauit domum,tunc,cum vſusfructus eo ipſo,quòd in ea area ædificata eſt domus,ſit extinctus, non competere actionem , vt ædificium deſtruatur , ſed competere actionem de dolo ad æſtimationem damni, hoc eſt, valoris totius vſusfructus,quantum ęſtimabitur vſufructuarium non fuiſſe ita illo iniuſtè priuatum. Ita habetur.l.repeti.§.vlt. ff.quib. mod.vſufruct. amit. & l.ſi eo loco.ff.ſi ſeruit. vend. Eidem quoque vſufructuario competit aduerſus proprietarium, qui in præiudiciū vſusfructus ædificauit , interdictū quod vi aut clam , vt deſtruatur , quod compertum fuerit eſſe ædificatum in præiudicium vſusfructus , & ad intereſſe ob dāna ex eo ædificio vſufructuario ſubſequuta. Ita habetur.l.ſed & ff.quib.mod.vſusfruc. amit.& l.denique in princ.ff.quod vi aut clam. Vbi gloſſa ait, competere in hoc euētu vtile interdictum quod vi aut clam, non verò directum. Intellige tamen,competere hoc interdictū, modo vi, aut clam, fuerit ædificatum , in ſenſu ſupra circa hoc interdictum explicato. Et competere idem interdictum vt ædificium deſtruatur, modo eo ædificio non ſit extinctus vſusfructus, quia ſcilicet mutata eo ſit ſubſtantia ac forma rei , in qua fuerat conceſſus : tunc enim ſolùm competit actio ad totum intereſſe eius vſusfructus, vt dictum eſt. Præter prædicta omnia competit vſufructuario aduerſus proprietarium actio legis Aquiliæ ad damnum ſubſequutum, vt habetur.l.denique in princ.ff.quod vi aut clam. l.item Mela. §.vlt. ad legem Aquiliam. Quando vicinus ædificat in prædio alio vicino in præiudicium vſuſfructus,aut etiam in ipſomet prædio vſufructuario, tunc non conceditur vſufructuario nunciatio noui operis aduerſus illum nomine proprio ; quia id ſolū competit proprietario: conceditur tamen vſufructuario nunciare aduerſus illum procuratorio nomine,nempe nomine proprietarij tanquam procuratori illius. Ita habetur.l.prima,§.vlt.ff.de noui oper. nunc.& l.vnica.ff.de remiſſionibus. Eo enim ipſo, quòd alicui competit vſusfructus in re aliqua , cenſetur factus procurator quoad rem proprietarij,nec ſolùm poteſt , ſed etiam tenetur curam eius rei habere, nomine ac loco proprietarij , aduerſus quemcunque præiudicium circa illam molientem , vt habetur. l. vltima in fine, iuncta. l.ſecunda, ſequenti. ff.vſufruct.quemadm. caue. affirmatque Antonius Gomez. l.46.tauri, numero 25. Nomine verò ſuo proprio poteſt talis vſufructuarius agere aduerſus eum vicinum confeſſoria ad vendicandum ſuum vſumfructum,& in conſequentiam ad impediendum id opus,atque vt deſtruatur, ſi ſit factum, quatenus vtrunque fuerit in præiudicium vſusfructus, atque etiā poterit agere ad intereſſe,eo modo quo hæc tria aduerſus proprietarium explicata ſunt. Ita habetur

l.1.